

Tjänsteutlåtande

Socialförvaltningen

Datum 2019-02-14

Dnr SN 2019/0029-750

Till Socialnämnden

Riktlinjer för ekonomiskt bistånd

Sammanfattning

I arbetet med ekonomiskt bistånd är socialtjänstens huvuduppgift att hjälpa personer så att de kan klara sin försörjning på egen hand. Ekonomiskt bistånd ska ge en skälig levnadsnivå. Vad som är skäligt för vissa behov preciseras i riksnormen för försörjningsstöd. Prövningen av ekonomiskt bistånd ska vara individuellt och ta hänsyn till barns behov och övriga omständigheter i det specifika fallet.

Beslutsförslag

Socialnämndens beslut

1. Socialstyrelsens handbok ”Ekonomiskt bistånd” ska från och med 2019-03-01 vara vägledande för nämndens arbete med ekonomiskt bistånd med tillägg som framgår av dokumentet ”Socialnämndens riktlinje och tillägg till handboken”, daterad 2018-10-15.
2. Socialnämndens riktlinjer antagna av Socialnämnden 2015-06-01, upphör att gälla från och med 2019-03-01.
3. Uppdra till ansvarig enhetschef att till den 1 januari årligen fördela riksnormen i de aktuella ändamålsposterna och redovisa detta till Socialnämndens arbetsutskott.
4. Uppdra till ansvarig enhetschef att årligen och senast mars till Socialnämnden föreslå nivån för skälig boendekostnad för olika hushållsstorlekar.

Bakgrund

Socialnämnden fastställer på vilket sätt och i vilken omfattning kommunen ska tillgodose en individs eller ett hushålls behov av ekonomiskt bistånd utöver riksnormen. De politiska riktlinjerna för försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd till livsföring i övrigt ska utgå, från lagar och förordningar, Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd samt vägledande domar från förvaltningsrätt, kammarrätt eller högsta domstol. Även beslut från JO och IVO (Inspektionen för vård och omsorg) påverkar handläggning och beslut.

Förvaltningens slutsatser

Sedan 2015 har det skett en kostnadsutveckling och förändringar i rättsläget. Detta innebär att riktlinjerna från 2015 behöver revideras. Det finns idag handböcker, dokument och kunskapsstöd som ger vägledning i arbetet med ekonomiskt bistånd. Socialstyrelsens handbok för socialtjänsten ”Ekonomiskt bistånd” bör vara vägledande för nämndens arbete med ekonomiskt bistånd.

Tjänsteutlåtande

Handboken betonar arbetet med utredande och kartläggande samtal som en förutsättning för ett individuellt anpassat stöd. Utredande och kartläggande arbete ska dokumenteras och innehålla:

- hinder och resurser för egen försörjning
- rätten till bistånd och huruvida behoven kan tillgodoses på annat sätt
- hänsyn till barns bästa
- individuella behovsbedömningar
- skälighetsbedömningar som knyts till enskilda personers behov

I riktlinjerna från 2015 finns nivåer som enligt socialsekreteraren fungerar som ett tak. Eventuella schabloner och riktlinjer får inte bli helt styrande utan den enskilde har rätt till individuella bedömningar där även barns behov synliggörs. I varje ärende ska även en bedömning göras om behovet kan tillgodoses på annat sätt varför det ställer krav på ett utredningsarbete av god kvalitet. I detta avseende behöver enheten upprätta stöddokument för ansökningar som är vanligt förekommande och som anpassas efter lokala förutsättningar.

Delar av riktlinjerna från 2015 är avskrifter från Socialstyrelsens handbok ”Ekonomiskt bistånd” och andra delar har redaktionella skillnader. I riktlinjerna finns uppgifter som inte stämmer med delegationsordningen från maj 2018. Ett sådant exempel är att individuellt nödbistånd till boendekostnad är delegerat till socialsekreterare men i riktlinjer från 2015 står det att det enbart kan beviljas av särskilt förordnad tjänsteman eller enhetschef. Förvaltningen anser att det är delegationsordningen som bör gälla.

Nivåerna för skälig boendekostnad i riktlinjerna från 2015 är inte realistiska mot hur bostadsmarknaden ser ut i Österåkers kommun. Detta har medfört att förvaltningsrätten har undanröjt Socialnämndens beslut i några fall. Nivåerna behöver anpassas till kommunens genomsnittliga hyresnivåer och vara vägledande med möjligheter till individuella bedömningar. Individer i målgruppen har oftast inte haft möjlighet att etablera sig på bostadsmarknaden. De är inte heller ekonomiskt starka på bostadsmarknaden. De boenden som de erbjuds är inte de billigaste, och oftast inom andra kontraktsformer än förstahandskontrakt. Förslaget är att hyresnivåerna revideras till hyresnivåer som är jämförbara med allmännyttiga bostadsföretag inom kommunen.

Armadas högsta hyresnivåer för 2018 är per månad följande:

- 2:a 9 900 kronor
- 3:a 12 000 kronor
- 4:a 14 000 kronor
- 5:a 18 800 kronor

Nuvarande riktlinjer från 2015

Från handboken

Skälig boendekostnad/mån för hyresrätt med 1:a handskontrakt 1-2 vuxna 7 500 kr vuxna + 1-2 barn 8 200 vuxna + 3-4 barn 10 500 kr Vuxna + 5-6 barn 13 500 kr därefter tillägg med 1 000 kr/barn	Utgå från den enskildes faktiska kostnad och behov av boende relaterade till vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig och till hyresnivån hos allmännyttiga bostadsföretag.
---	--

Tjänsteutlåtande

I jämförelse med Konsumentverkets beräkningar av referensvärde kan det konstateras att maxnivån i riktlinjer från 2015 är för låg. Konsumentverkets beräkningar baseras på de fyra största försäkringsbolagen och avser en ”vanlig” hemförsäkring. Försäkringspremierna är olika beroende på var man bor, där storstadsområdena är dyrast. Skälighetsbedömningen bör utgå från Konsumentverkets beräkningar vilket för närvarande innebär 183 kr per månad för en person i två rum och kök och upp till 289 kr per månad för fem rum och kök.

Nuvarande riktlinjer från 2015

Från handboken

hemförsäkring beviljas med max 140 kr	Bör i regel godta den faktiska kostnaden om den är skälig. Förslag till ny riktlinje, skälighetsbedömningen ska göras utifrån Konsumentverkets beräkningar.
---------------------------------------	--

I nuvarande riktlinjer är hushållselen schabloniserad vad gäller förbrukning. Konsumentverket beräknar inte förbrukningen och kostnaderna av hushållsel, då de saknar tillräckligt bra underlag för att göra generella beräkningar av en rimlig förbrukning av hushållsel för olika hushållsstorlekar och familjesammansättningar. Elkostnaderna varierar mellan olika delar av landet och förbrukningen påverkas av hur strömkrävande vitvarorna är. Det kan skilja med 100 kWh/år mellan en ny och en tioårig vitvara. Förbrukningen påverkas också av antalet ljuskällor och el krävande föremål som finns i hushållet. För att kunna göra en skälighetsbedömning krävs kunskap om elpriserna hos leverantören och antalet el-varor och dess elförbrukning för varje hushåll.

Nuvarande riktlinjer från 2015

Handboken

rimlig förbrukning/hushåll 1 persons hushåll 200 kWh 2 260 3 300 4 360 5 400 6 450 7 480	Godta den enskildes faktiska kostnader för hushållsel, om kostnaden är skälig.
---	--

Vid jämförelse mellan nämndens riktlinjer från 2015 med Centrala Studiemedelsnämndens hemutrustningslån (CSN) så är CSN nivåer lägre. CSN:s nivåer avser att täcka det som behövs för att hem ska fungera. Förvaltningen anser att bistånd till hemutrustning som avser att täcka det som behövs för att ett hem ska fungera bör ligga i nivå med CSN.

Nuvarande riktlinjer från 2015

CSN:s hemutrustningslån 2018

1 vuxen 40 % av gällande basbelopp 2 vuxna 50 % för ytterligare person/hushåll 10 %	1 vuxen 22 % 2 vuxna 33 % För ytterligare person 10 %
---	---

Tjänsteutlåtande

I riktlinjerna från 2015 framgår det att kostnader för glasögon kan beviljas med olika procent av basbelopp för olika typer av behandlingar och glas. Numera erbjuder optikerkedjorna paketpriser vilket oftast är billigare.

Nuvarande riktlinjer från 2015

Förslag till ny riktlinje

bågar max 2 % av gällande prisbasbelopp	Skäliga kostnader, det billigaste paketpriset, för glasögon, om behovet är styrkt av en legitimerad optiker eller läkare. Det billigaste paketpriset ska utgå från minst två offerter från olika leverantörer.
bifokala glas 2 %	
tri fokala glas 3 %	
en styrkes glas 1 %	
Barns behov av glasögon ska alltid beaktas	Utgår, då bidrag betalas av Stockholms Län

I kapitel 4 i riktlinjerna från 2015 finns en rubriken, ”Tolkning av barnets bästa”. Här nämns att ekonomiskt bistånd kan beviljas till barn som lever i familjer med långvarigt biståndsbehov. Aktiviteter som nämnd är kolonivistelse, läger, skolresa, träningsavgifter, terminskostnader för fotboll, innebandy, simskola och musikskola som finns att tillgå inom kommunen. Bistånd kan också beviljas till inköp av en begagnad cykel. I dokumentet ”Socialnämndens riktlinjer och tillägg till Socialstyrelsens handbok för socialtjänsten” finns dessa poster kvar.

Som stöd vid tillämpning av lagar och regler finns kunskapsstöd och vägledning samt överenskommelser enligt följande:

- Allmänna råd om ekonomiskt bistånd
- Meddelandebland som berör ekonomiskt bistånd
- Ekonomiskt bistånd – Handbok för socialtjänsten – ett komplement till de allmänna råden
- Våld – handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer
- Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten – en handbok för handlägningsprocessen
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:5) om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS
- Instruktion för registrering av ekonomiskt bistånd – stöd för att bedöma vilket försörjningshinder som ska registreras i statistikrapporteringen
- Stöd för socialtjänsten i arbetet med att förebygga avhysningar
- Att öka förutsättningar för egen försörjning – Unga vuxna i verksamheten ekonomiskt bistånd
- Vägledning för socialtjänsten i arbetet med EU/ESS-medborgare
- Årlig rapport om konsumentverkets beräkningar av referensvärden
- Överenskommelse om ärendehantering avseende hemlösa mellan kommunerna i Stockholms län.

För att öka rättssäkerheten i ärenden och säkerställa att de individuella bedömningarna sker likvärdigt ska olika stöddokument upprättas som kan anpassas till förändringar i rättstillämpningen och till de kommunala förhållandena. Individuella bedömningar ska också lyftas och diskuteras vid enhetens ärendedragningar.

Tjänsteutlåtande

Ovanstående nämnda handbok, dokument och kunskapsstöd samt lokala rutiner och stöddokument bedöms skapa förutsättningar för rättsäkerhandläggning inom Enheten för ekonomiskt bistånd. Förslaget att vid handläggning av ekonomiskt bistånd utgå från Socialstyrelsens handbok ”Ekonomiskt bistånd” med tillägg daterad 2018-11-05, ”Socialnämndens riktlinjer och tillägg till Socialstyrelsens handbok för socialtjänsten” innebär förändringar företrädesvis bedömningar av boendekostnad, hemförsäkring, hushållsel och hemutrustning.

Förvaltningens bedömning utifrån ett ekonomiskt perspektiv är att ovanstående förändringar inte betyder att antalet hushåll som uppbär försörjningsstöd kommer att öka. Däremot kan förändringarna bidra till att öka rättssäkerheten och ge en effektiv handläggning där enheten har fokus på individers möjlighet till självförsörjning.

Bilagor:

1. Socialnämndens riktlinjer och tillägg till Socialstyrelsens handbok för socialtjänsten ”Ekonomiskt bistånd” daterad 2018-10-15
2. Socialstyrelsens handbok för socialtjänsten ”Ekonomiskt bistånd”
<https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19306/2013-12-31.pdf>
3. Riktlinjer ekonomiskt bistånd, antagna av Socialnämnden att tillämpas från 2015-06-01
<https://inomskans.osteraker.se/download/18.21aa8b51582057f937e7b35/1478082637402/Riktlinjer%20-%20Ekonomiskt%20bist%C3%A5nd.pdf>

Susanna Kiesel
socialdirektör

Lena Giertz
enhetschef

Socialnämndens riktlinjer och tillägg till Socialstyrelsens handbok för socialtjänsten "Ekonomiskt bistånd"

Riksnormen

Riksnormen för försörjningsstöd gäller alla kommuner i Sverige och justeras varje år av regeringen. Riksnormen ska täcka kostnaderna för livsmedel, kläder och skor, fritid och lek, hygien, barnförsäkring, förbrukningsvaror, dagstidning, telefon och TV-avgift. Förvaltningen ska innan varje årsskifte ta fram en fördelning av riksnormens samtliga poster där även livsmedel för alla dagar i veckan ingår.

Boendekostnad

Skälig boendekostnad ska vara vad en låginkomsttagare på orten har möjlighet att kosta på sig kostnaden ska också relateras till hyresnivån hos Armada och andra större bostadsföretag i Österåker kommun. Förvaltningen ska årligen i februari undersöka aktuella nivåer för olika hushåll enligt följande:

1-2 vuxna, eller 1 vuxna + 1 barn

vuxna + 2 barn

vuxna + 3 barn

vuxna + 4 barn osv

Det finns andra kontraktsformer som inte omfattas av dessa nivåer, som till exempel andrahandskontrakt och socialsekreterare behöver göra individuella bedömningar i varje ärende som ska dokumenteras. Även i dessa fall ska en skälighetsbedömning göras mot bakgrund av Hyresnämndens rekommendationer. Om det bedöms att hyran är oskäligen ska den biståndssökande uppmanas att under rådrumstiden hos hyresnämnden begära att få tillbaka den del av hyran som är oskäligen och att få hyran sänkt.

Hemutrustning

Den individuella behovsprövningen avgör om biståndet ska beviljas och till vad. Det är av viktigt att barnperspektivet beaktas. Förvaltningen kan bevilja ekonomiskt bistånd i nivåer med hemutrustningslånet för CSN till den hemutrustning som behövs för att ett hem ska fungera.

Fritidsaktiviteter för barn

Ekonomiskt bistånd till ändamål riktade till barn kan beviljas avseende deltagande i idrottsförening eller annan fritidstidsverksamhet för barn kan beviljas till en kostnad motsvarande vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. De vanligaste föreningsaktiviteterna i Österåkers kommun är fotboll, innebandy och basket. Barn i familjer som fått försörjningsstöd under minst ett år kan beviljas ekonomiskt bistånd till:

- lägvistelse en gång per år om biståndet är en förutsättning för att barnet ska kunna delta i sådan aktivitet
- aktiviteter ordnade via grundskola, kommunala fritidsgårdsverksamheten eller de musikskolor som finns i Österåkers kommun
- inköp av cykel och cykelhjälm med högst 4 % av aktuellt prisbasbelopp/per barn och maximalt två gånger.